

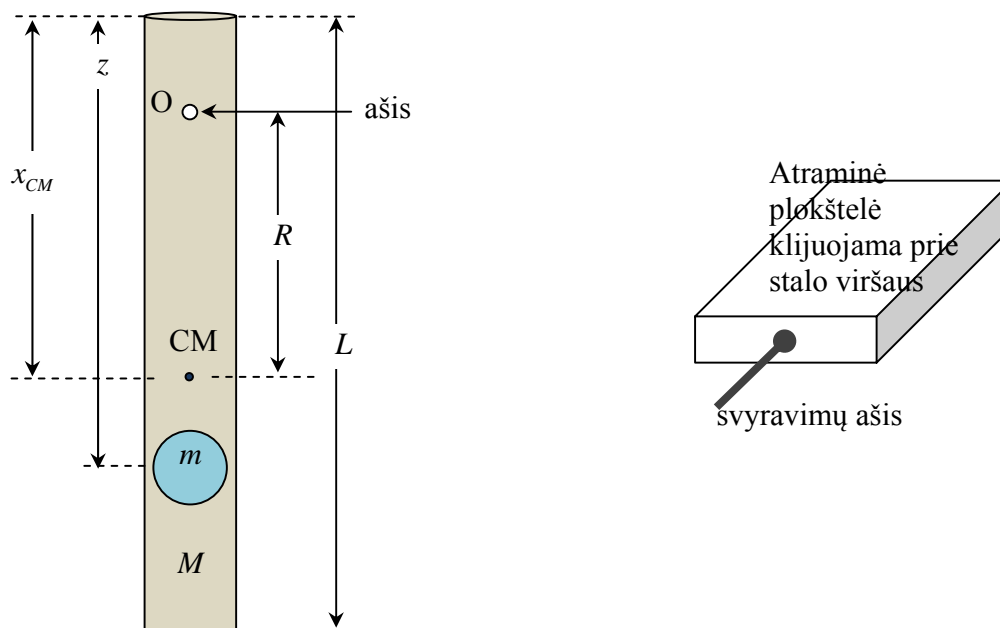
2. Mechaninė juodoji dėžė: cilindras su rutuliuku viduje

Mažas masyvus masės m rutuliukas įtvirtintas atstumu z žemiau ilgo tuščiavidurio masės M cilindro viršaus. Statmenai cilindro ašiai išgręžta eilė skylučių. Jos reikalingos cilindrai pakabinti.

Reikia neardant cilindro atlikti matavimus ir nustatyti šiuos dydžius (su paklaidų įvertinimu):

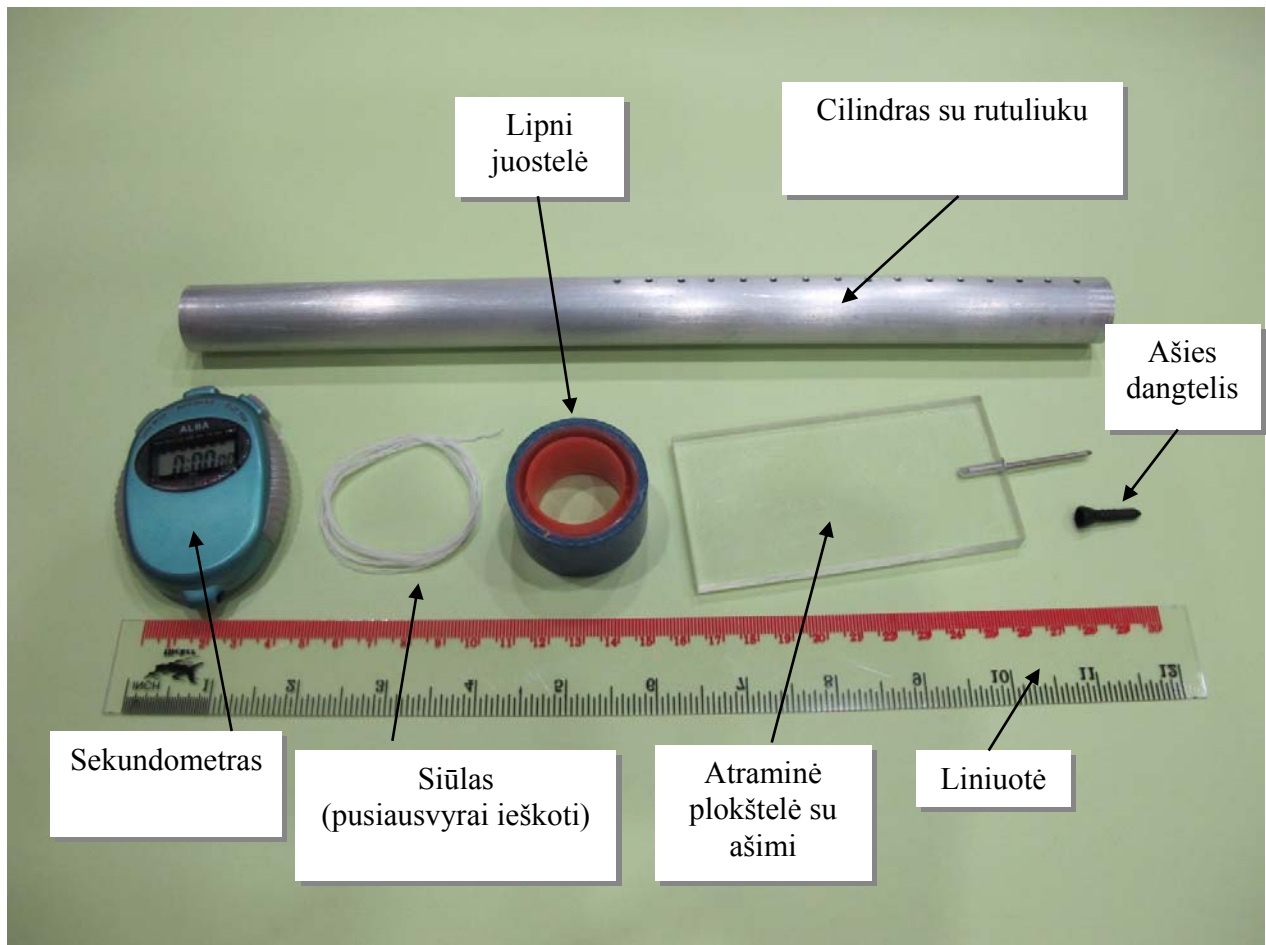
- i. Cilindro su rutuliu masės centro padėtį. Nubrėžti masės centro matavimo eksperimento schemą. [1,0 taško]
- ii. Atstumą z . [3,5 taško]
- iii. Santykį $\frac{M}{m}$. [3,5 taško]
- iv. Laisvojo kritimo pagreitį g . [2,0 taško]

Įranga: cilindras su skylutėmis ir rutuliuku viduje, atraminė plokštelė su plona ašimi, ašies dangtelis, liniuotė, sekundometras, siūlas ir lipni juosta.

x_{CM} - atstumas nuo cilindro viršaus iki masės centro.

R – atstumas nuo pakabinimo taško iki masės centro.

Dėmesio: Ašies galas smailus. Kai jos nenaudojate, saugumo dėlei uždenkite smaigalį dangteliu.

Naudinga informacija:

1. Naudojamai fizikinei švytuoklei $\{(M + m)R^2 + I_{\text{CM}}\} \frac{d^2\theta}{dt^2} \approx -g(M + m)R\theta$, čia I_{CM} – cilindro ir rutuliuko inercijos momentas sistemos masės centro atžvilgiu, o θ – atlenkimo kampas.
2. Ilgam tuščiaaviduriui ilgio L ir masės M cilindru inercijos momentas sukimosi ašies, einančios per cilindro masės centrą statmenai jo simetrijos ašiai, apytikriai lygus $\frac{1}{3}M\left(\frac{L}{2}\right)^2$.
3. Šteinerio teorema: $I = I_{\text{masės centro}} + \mathcal{M}x^2$, čia x – atstumas tarp sukimosi ašies ir lygiagrečios ašies, einančios per masės centrą, $\mathcal{M}$ – visos sistemos masė.
4. Rutuliukas gali būti laikomas taškine mase.
5. Tarkite, kad cilindras vienalytis, o jo galų dangtelių masių galima nepaisyti.